

לפני 25 שנה

צ'רניאק, אמן שחימת בינלאומי, ששב ארצה לאחר 10 שנות שהות בארגנטינה, והפך למטפח רשת מועדוני שחימת בארץ. בין הישגיו הבולטים של צ'רניאק על לוח המשכצות: תיקוף עם אלוף העולם לשעבר ז'וספה (קאפה) קאפאבלנקה. דב כר מלכין, מבקר התרבות של השבועון, ניתח את שערוריית תיר"ג, "לוטציה" של היינריך היינה לעברית ותקף, כמינהגו, את "שיטת סטאניסלבסקי" בתיאטרון העברי. בשער הגיליון: אמן שחימת משה צ'רניאק.

גיליון "העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, הקדיש 5 עמודים לכתבתו של אליעזר ברילב, שלא היה חבר דמוקרטי, בהם גולל את פרשת ויקטור מיואן, שהואשם באונס וברצח הילדה רחל לוויין ונבלא כבלתי-שפוי בבית-חולים לחולי רוח. הרשימה שופכת אור חדש על הפרשה, ומציגה שאלות מתמיהות למדי לגבי הקיפת המישטרה. כתבי המערכת סיקרו את כנס הגרנד השני של הכריזמה היהודית, שהשתתפה בקרבות מילחמת-העולם ה-2.

כתבת-חקירה שפורסמה השבוע לפני 25 שנה, תיארה את כושר התפתחותה של נתניה כעיר-קייט, והביאה מעט מהתוכן ניות שנועדו לפתח את חוף ימה. שער הגיליון הוקדש למשה

"העולם הזה" 820
תאריך: 9.7.53

בעיני אחרים. אבל מה אעשה. ואני יכול להגיד רק מה שעניי רואות. ר' בנימין *

אנשים

● אחרי שח"כ **מנחם (המרד) בגין** סירב לרכוש את ספר הפלמ"ח (העולם הזה, 819), בא סירוב דומה גם מח"כ **אליעזר ליבנה**. טען ליבנה: אקנה את הספר רק אם ימחקו מתוכו את ההשמצה נגדי. ספר הפלמ"ח טוען כי עיתונו של אליעזר ליבנה בשנות מלחמת העולם השנייה, מילחמתנו, כינה את אנשי הפלמ"ח "משתמשים".

● בכפי החילכות עגלונות נתגלה אחד הישרונות הצעירים של הבמה הישרא-לית. היה זה כחן התיאטרון הקאמרי, **אריה לביא** (כיום: אריק לביא). שנחלץ לעזרת פרד מועד באחד מרחובות תל-אביב, והקימו על רגליו בעזרת דחיפה ויררו מיקצועיים.

● סיפר **מחמוד רשיד אבו-עדי**, יו"ר המועצה המקומית של הכפר אבו-גוש: "פעם הציל ערבי מקומי את חייו של מארוקאי. כעבור זמן-מה שם לב לכך שהמארוקאי אינו מביט עוד בעיניו. שאל המקומי: 'יא מארוקאי, מדוע אינך מביט בעיני? השיב המארוקאי: 'איני יכול להביט בעיניך, כי עשית לי טובה שאיני יכולה לגומלה לך. עברו ימים, ובסופו של דבר נטל המארוקאי רובה לידיו והרג את המקומי בשנתו. שאלוהו: 'יא מארוקאי, האם כך אתה גומל לאיש שהציל את חייך? השיב המארוקאי: 'לא יכולתי לסבול יותר לחיות עם איש שאיני יכול להשיב לו כגמולו! מסקנת אבו-עדי כך נוהגים היהודים בערביי אבו-גוש, שהטיבו עימם מאז באו אבותיהם ארצה".

● רקדניות שהתאספו במועדון האמנים מילוא, כדי להשתתף בוויכוח על הריקוד הישראלי, שמנו מילים כדורבנות מפי הרקדנית הוותיקה **יהודית אורנשטיין** (בן-דוד): הריקוד הישראלי "העממי" הוא משולל כל תוכן פנימי. "רוקדים ריקוד מסויים שני צעדים שמאלה אחד ימינה. אך באותו הגיון בדיוק אפשר היה גם לרקוד שני צעדים ימינה, אחד שמאל לה".

● דודי מסוג אחר השמיעה הרקדנית לילידת-הארץ, **שרה לוי**, יוצרת הריקודים התימניים. "פעם יצירת שירילכת והיה נדמה לי שאני צועדת בכביש. פתאום נוכחתי לדעת שאיני אלא רוכבת על גמל". המסקנה: אייפשהו לבת עולים תימניים להחליף מהרגלי הריקוד התימני. ועוד הסבירה לוי, בעלת חיתוך-הדיבור הערבי הנעים: בשעת הריקוד אין כל דימיון בין הגברים התימניים והגנים התימניים. אלה הם שני עולמות שונים, שאין ביניהם כל מגע, אם כי אני מתארת לעצמי שישינו איזשהו מגע ביניהם".

● ר' בנימין הוא יהושע תלמי (לפנים יהושע פלדמן); היה עורך כתב העת נה, שהוצא עליידי שרירי ברית שלום. ר' בנימין היה אחת הדמויות המרתקות ביישוב היהודי בארץ-ישראל. הוא היה חברו ושותפו של הסופר י.ח. ברנר, בלונדון ובארץ-ישראל, ושיתף עימו פעולה בעריכת כתבי-עת שונים.

● ערביי הכפר אבו-גוש נודעו בתמיכתם הרבה ביישוב בימי המאבק נגד הבריטים, וכמה מהם אף סייעו באורח ישיר לאנשי הלח"י.

להקל עליהם. מטרם היתה אחרת: להפגין הפגנה בולטת נגד הבחינות האנגליות.

טוענים התלמידים: "למה לנו ללמוד אנגלית קלאסית ולהתעמק בספרות, אם אין אנחנו יכולים אחר-כך לבקש כוס מים בשפה אנגלית שתוכן עליידי בני-אדם?"

לתלמידים היה עני מה **ההסתמך**. הסטאטיסטיקה היבשה הוכיחה כי בבחינות הבגרות באנגלית, ניכשלים יותר תלמידים מאשר בכל מיקצוע אחר. בשנה שעברה היה הציון הממוצע של כל הניבחנים בחיבור 66, בתנ"ך 67, במתמטיקה 72, בכימיה 87, בדברי הימים 61, בספרות 74 ובתלמוד 76. באנגלית היה הציון הממוצע מביש: 58.

מישרד החינוך לא הסכים עם הטענה ששיטת הלימודים אשמה. "מה יש?" אמר אחד מפקידי. "לצבר קשה ללמוד אנגלית! זה עולם זר בשבילנו. אולם גם בחוץ לארץ קשה יותר ללמוד שפה זרה מאשר כל מיקצוע אחר!"

אולם נראה שגם מישרד החינוך הסיק מסקנות. ועדה מיוחדת עוסקת עתה בהכנת רפורמה יסודית בלימוד האנגלית, והכנסת שיטות מעשיות יותר, שתשמנה את הדגש על צרכים מעשיים, ולא על שיקספיר. הדור רות הבאים של תלמידים ייהנו מרפורמה זו.

אולם תלמידי תשי"ג נאלצו השבוע להזיע על הבחינות המתוקנות, שהוכנו בחיפזון על-פי כל הכללים של השיטה הישנה.

לדעתי

אני קורא את העולם הזה בשני "רקים". רק באקראי ורק את המאמר המדיני החברתי. כל השאר כאילו אינו קיים בשבילי, ולא אוכל להגיד עליו מטוב ועד רע. בימי ההתנגשות עם מוסקבה העירני אחד מבחירי סופרינו על המאמר על משה שרת. קראתי בעיון את המאמר ומצאתי שהוא באמת מלאכת מחשבת. ודאי, אילו נתפרסם מאמר זה חצי שנה לפני זה, היתה חשיבותו גדולה עוד יותר. כמו כן היה מזור שלא היה כל מתן עצה להבא. אך גם כמו שהוא, היתה זאת פרפרת נאה, בשלה ובלתי רגילה. היה ברור לי, כי הוא לא נתחבר עליידי יחיד, כי אם הוא עבודה רצינית משותפת של אחדים. יחס רציני זה הוא בלתי-יתיר, והוא שעושה את המאמרים האלה לבעלי משקל חשוב היה גם המאמר על ישראל רוקה. לעומת זאת נדמה היה לי, כי בנוגע לגרשום שוקן קילקלה האהבה מעט את השורה.

אני מעריך את האינפורמציה בנוגע למצריים ואת היחס האנושי למיעוט ה-ערבי. בקצרה: מכיוון שבקריאת העולם הזה אני מצטמצם, מתוך הרגל והכרח, בעניינים אלו, לפיכך נוטה אני לחשוב את העיתון הזה לאחד הרציניים ביותר במדינת ישראל. אגב: דבר כזה קרני לפני שנים גם בנוגע לספרו של עורך העיתון: הצד השני של המטבע. גם בספר זה ראיתי רק את הצד הרציני שבו היה הרבה מן החיוב. עד היום לא נודמן לידי ספר חוש שיעלה עלינו מבחינתו זו. אפשר שדברי ייראו כפרדוקסאליים

אמר טאפט, האיש שצריך לדעת: הרוב בסינאט לא יסבול עוד משמלם המיסים האמריקאי יתן נדבות לזרים. בשנה הבאה יפסיק הסינאט את כל המתנות והמענקים, כולל גם מתן עזרה צבאית. המדינות היונקות את שד האמא האמריקאית יצטרכו לבקש לעצמם מקורות-ייניקה חדשים, או להשתכר די למחייתם.

אחת המדינות — והמדינה היונקת את החלב הרב ביותר בהשוואה לגודל גופה — היא מדינת ישראל.

רוברטוס טאפטוס. מאז היתה מדינת ישראל הקדומה תלויה בהבל פיו של כל סינאטור רומאי, לא היתה עוד חשיבות כה מכרעת לסינאט זר על גורל העם. קל לתאר את האיש מאותו, ללא משקפיו, לבוש גלימה רומית לבנה, נושא את השם רוברטוס טאפטוס. וקל גם להסיק את הלכה ההיסטורית, שבהחלט לא כדאי להיות תלוי בחסרו של סינאטור זר, שקולות הבוחרים ברחובות רומא או קליבלנד חשובים לו בהרבה יותר מאשר גורל העם הקטן והטורדני בהרי ירושלים.

הרומאים אמרו: "התפלל ועבוד". לאו-רחי מדינת ישראל כדאי לשנן סיסמה מתוקנת: "עבוד יותר, התפלל פחות לי-דולרים".

חינוך

בוז לשיקספיר

המישרדים של מישרד החינוך והתרבות ברחוב הנביאים בירושלים מצטיינים בדרך כלל בשקט. השבוע היה השקט עמוק מן הרגיל. העובדים הלכו על בהונות הרגליים. הסיבה: ועדת חקירה מיוחדת חקרה מיקרה חמור של "דליפה".

ביום הראשון של השבוע שעבר, פחות מ-24 שעות לפני שמאות תלמידים היו צריכים לעבור את בחינת הבגרות שלהם באנגלית, ניגשה מורה צעירה לאחד מחברי ועדת-הבחינים, והציגה בפניו שתיים מתוך שלוש השאלות של הבחינה. שאלות אלה הומצאו לה עליידי התלמידים, כהר-כחה לכך שהשאלות כבר הגיעו אליהם.

מישרד החינוך והתרבות הסיק את המסקנה היחידה שאפשר היה להסיק: הוא דחה את הבחינות בשבוע.

אידיאלי מאוד. מניין באה ההדלפה? הרעיון הראשון היה, כי התלמידים השתלטו על השאלות באחד מבתי-הספר, כדרכם מאז. אולם חיש מהר נתברר כי אין הדבר כך. אחד מנושאי הבחינה היה "בית-ספר אידיאלי", אולם נוסח זה, שהגיע לבתי-הספר, היה נוסח שני, ההצעה המקורית היתה: "בית-הספר האידיאלי", והנוסח שבידי התלמידים התאים לנוסח מקורי זה.

לא היה ספק, אפוא, שהתלמידים שידלו משהו מפקידי המישרד למסור להם את הבחינה לפני שזו הועברה בסודיות גמורה, בידי המפקחים עצמם (שהם פקידים בכ"ר) למנהלי בתי-הספר, שהחביאוה בכ"ר פות. ייתכן והדבר התרחש כאשר הפקידות העתיקו אותן, או אף בשעה שוועדת שלושת הפקידים, שקבעה את נוסח הבחינה, התווכחה על ניסוחה.

כוס מים באנגלית. רוב רובם של התלמידים קיללו בלבם את הגנבים, ש-גרמו רק לדחיה של שבוע להמריט עצבים נוספת. אולם הגנבים לא רצו כלל

העם

מביאליק עד טאפט

בוב טאפט אינו יודע מי זה חיים נחמן ביאליק. חיים נחמן ביאליק לא ידע מי זה הסינאטור בוב טאפט. קשה לתאר שני אנשים יותר רחוקים זה מזה. אולם יש ביניהם קשר חשוב מאוד: את הפרק האחרון בתולדות העם היהודי אפשר היה להכתיר בכותרת: "מביאליק עד טאפט".

סיבוב שזם. ביאליק, שהשבוע מלאו 19 שנים למותו, היה היהודי שחשף במילים מוזעזעות את קיומו העלוב של עם שחי על שונר בגיטו, בנה את ביתו על חול. איתו התחיל פרק חדש: היהודים שזועזעו מדבריו עלו לארץ, הקימו משקים ובתי-חרושת, ופרצו אל חיי היצירה והבניין. טאפט, הסינאטור הממושקף ממדינת אוהיו, ארצות-הברית, היה נער קטן כשי-ביאליק חיבר את שירו הלוהט. בינתיים הספיק כימעט להיבחר לנשיא ארצות-הברית, והפך למנהיג סיעת הרוב בסינאט ארצות-הברית. השבוע אמר כמה מילים המסמלות את השלמת סיבוב המעגל: המדינה החדשה מתקימת בגיטו על שונר בינלאומי בקנה-מידה חסרת-קדים.

* כמועמד המפלגה הרפובליקאית, בב-חירות לנשיאות של שנת 1948, שהמונח בהן היה הארי טרומן.

מוסד לילדים

הילד אבר-...